

Samlet høringsvar til

- *Forslag til Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.*
- *Forslag til Lov om ændring af straffeloven (Kriminalisering af udtrykkelig billigelse af visse strafbare handlinger som led i religiøs oplæring).*
- *Forslag til Lov om ændring af folkeoplysningsloven og ligningsloven.*
- *Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.).*

Vi har valgt at afgive et samlet høringsvar til de fire lovforslag, fordi de alle udmønter det såkaldte Enighedspapir, og fordi det problematiske ved forslagene ikke så meget er forslagenes konkrete indhold, men i langt højere grad den sprogbrug, der dokumenterer deres ideologiske sammenhæng med Enighedspapiret.

Overordnet vurdering

Vi tilslutter os Enighedspapirets intention om at gribe ind over for det ganske lille mindretal af religiøse hadprædikanter, som søger at undergrave danske love og dermed misbruger de danske frihedsrettigheder. Men vi vender os stærkt imod, at man i argumentationen ikke alene rammer de relevante muslimske imamer, men reelt stigmatiserer *al religiøs virksomhed* og dermed reelt *alle religiøst praktiserende danskere*.

I forslaget til *Lov om ændring af straffeloven* gøres det meget tydeligt, at den foreslåede kriminalisering af udtrykkelig billigelse af strafbare handlinger kun gælder, når den sker som led i *religiøs oplæring*. Dermed mistænkeliggør man eksplicit *religiøs påvirkning* og udnævner den religiøse sfære til særlig farlig. Det søges underbygget af udokumenterede påstande om, at religiøse talere har en særlig indsigt og autoritet i forhold til deres tilhørere, at religiøse mennesker er særligt påvirkelige, og at der skulle forekomme særlige skadevirkninger i religiøse miljøer.

Det kritisable bag disse formuleringer er, at man med dem foretager en stigmatisering af hele det religiøse miljø under et og fremstiller det som noget særligt suspekt. Det er altså ikke ytringernes indhold som sådan, der kriminaliseres, men personerne, der udtaler dem. Med andre ord: En politisk ekstremist kan ustraffet sige ting på Folketingets talerstol, som en religiøs lærer vil blive straffet for at sige på en prædikestol. Blekingebandens eventuelle politiske arvtagere behøver altså ikke frygte noget. Man må forstå, at de mest samfundsfjendske kræfter findes i de religiøse miljøer!

I lovforslagene argumenteres der for fortsat stor rummelighed og plads til de forskellige trossamfund, og man søger specifikt at godtgøre, at Grundlovens §67 om religionsfrihed ikke bliver krænket af den foreslåede lovgivning. Det er imidlertid vores opfattelse, at man reelt diskriminerer *religiøs virksomhed* i forhold til politisk eller anden virksomhed og dermed også reelt underminerer den grundlovssikrede religionsfrihed. Det gør man, dels fordi man kriminaliserer udtalelser, alene fordi de er udtalt i en religiøs sammenhæng, og dermed også reducerer ytringsfriheden specifikt for religiøse forkyndere, dels fordi man

fremstiller religiøse miljøer i al almindelighed som specielt suspekte rugekasser for statsfjendtlig virksomhed.

Vi medgiver, at angrebet på den religiøse ytringsfrihed og dermed religionsfriheden i højere grad spores i sprogbrugen i bemærkningerne til lovforslagene end i de konkrete ændringer, der foreslås. Men det er netop bemærkningernes gentagelse af enighedspapirets ideologi, som vi ønsker at advare imod. Med denne tænkning har man taget et skridt i retning mod en *generel* problematisering og mistænkeliggørelse af religiøse ytringer og virksomhed. Og som bekendt er det meget lettere at tage det andet skridt end det første.

I den danske politiske debat er det åbenlyst, at nogle har et politisk ønske om at tage yderligere skridt for at ramme den relevante hadvirksomhed, og der er grund til at frygte, at det vil man også fremover gøre, uagtet at man kommer til at ramme al religiøs virksomhed. Der er også grund til at forvente, at der vil blive taget yderligere skridt i retning af indskrænkninger af religiøse praksis og anskuelse for eksempel i form af kommende indgreb mod omskærelse af drengebørn eller retten til at argumentere imod det kønsneutrale ægteskab.

Det er en skærpende omstændighed for vores kritik, at lovforslagene må vurderes som værende i høj grad symbolpolitik. De meget bevidste hadprædikanter vil nok kunne finde ud af at omgå de fleste af lovforslagenes konkrete bestemmelser. At der i overvejende grad er tale om symbolpolitik ændrer imidlertid ikke ved lovforslagenes mistænkeliggørelse af religiøs aktivitet i al almindelighed.

Lovforslagene indeholder også en række uklarheder og besynderligheder, hvoraf nogle er nævnt nedenfor i de særlige bemærkninger. Det gælder for eksempel sondringen mellem religiøs forkyndelse/oplæring og anden kommunikation og sondringen mellem, hvad der er religiøst og politisk. Og hvordan skal man forstå det, når det i bemærkningerne til Lov om ændring af straffeloven siges, at "et arrangement *under åben himmel* kan således udvikle sig fra en politisk debat, som ikke vil være omfattet af kriminaliseringen, til religiøs oplæring med et forkyndende element, hvilket vil være omfattet af kriminaliseringen" (side 7)? Er der mon større risiko for, at denne glidning sker under åben himmel end under tag?

Som anført tilslutter vi os Enighedspapirets intention om at gribe ind over for det ganske lille mindretal af religiøse hadprædikanter, som søger at undergrave danske love og dermed misbruger de danske frihedsrettigheder. Vi mener blot ikke, det skal ske med hverken angreb på religionsfriheden eller symbolpolitik.

De ideologiske modsætninger skal bekæmpes med ord. "Munden fri og hånden bundet" er et af åndsfrihedens kendetegn. Kampen mod hadprædikanterne skal føres med det frie ord på både den folkelige, politiske og religiøse arena. Samtidig skal der naturligvis slås ned på enhver kriminel handling, også når den er religiøst motiveret.

På baggrund af ovenstående vil vi foreslå, at hele problemstillingen behandles i et bredt sammensat udvalg, så den kan blive grundigt bearbejdet med henblik på en adækvat og proportional lovgivning eller reaktion.

Særlige bemærkninger til de enkelte lovforslag

Ud over de ovenfor anførte generelle bemærkninger, har vi følgende bemærkninger til de enkelte lovforslag.

Forslag til Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning

Det er, som anført, helt legitimt at tage initiativer mod religiøse forkyndere, som gennem deres adfærd modarbejder og undergraver dansk lovgivning. Den foreslåede ændring har imidlertid i bedste fald karakter af symbollovgivning og rammer i værste fald kristne forkyndere navnlig i form af mistænkeliggørelse og stigmatisering.

Virningen af at fratage en person vielsesmyndighed har kun begrænset effekt på den pågældendes forkyndelse. At en person fratages vielsesmyndighed, har ingen betydning for den pågældendes mulighed for fortsat at virke som forkynder, og der er sjældent sammenhæng mellem vielse og den forkyndelse, som det er hensigten at ramme.

Det er således et inadækvat middel, som får større skadevirkning for kristne forkyndere, som der ikke er noget påviseligt behov for at ramme, end for de imamer, som man åbenbart ønsker at gribe ind over for.

Det er legitimt at skabe ligestilling mellem folkekirkens præster og andre personer med vielsesmyndighed, for så vidt angår et dekorumkrav og kendskab til dansk lovgivning. Der bør dog i givet fald være tale om en reel ligestilling, både for så vidt angår undervisning og betaling herfor og for hvad der skrives under på. Hertil kommer, at tilsvarende krav vel bør stilles til enhver med vielsesmyndighed, herunder kommunale giftefogeder, som ikke nødvendigvis har gennemgået en relevant faglig uddannelse.

Reelt kan forslaget i yderste konsekvens indebære, at en forkynder ikke på samme måde som andre må tilkendegive uenighed i dansk lovgivning på de anførte områder.

Forslag til Lov om ændring af straffeloven

Den foreslåede udvidelse af det strafbare medvirkensansvar er forståelig. Sympatien for personer, som billiger det, der kriminaliseres, er begrænset, selvom der synes at være tale om symbollovgivning med meget begrænset praktisk anvendelsesmulighed.

Afgrænsningen af persongruppen til religiøse forkyndere synes mindre forståelig, jf. ovenfor. De anførte begrundelser for den valgte personkreds - i lovforslagets afsnit 2.1.2 og 3.3.3. - består i udokumenterede postulater, som i virkeligheden er en grov krænkelse af i hvert tilfælde kristne forkyndere og kristne menigheder. Der er ikke nogen holdbar argumentation for at begrænse personkredsen og udelade for eksempel politiske talere eller personer, der virker som lærere eller meningsdannere i øvrigt.

Det foreslås derfor, at ordet "religiøs" slettes i teksten, og at bemærkningerne i lovforslaget tilrettes i overensstemmelse hermed, således at den nævnte adfærd kriminaliseres i forbindelse med enhver form for oplæring.

Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at forslaget indebærer, at det med den angivne strafferamme anses for mere strafværdigt, at en person som led i religiøs oplæring billiger ulovlig tvang efter straffelovens § 260 end at en person billiger forbrydelser mod staten og statsforvaltningen omfattet af straffelovens kapitel 12

og 13, hvor strafferammen går op til fængsel i 2 år. Den angivne strafferamme og bemærkningerne til lovforslaget efterlader et indtryk af, at der er skruet rigeligt op for retorikken.

Forslag til Lov om ændring af folkeoplysningsloven og ligningsloven

Det er forståeligt, at et samfund ikke skal bidrage til samfundsundergravende virksomhed. Det er dog tankevækkende, at en række kristne organisationer, som ikke kan placeres i den gruppe, skal begrænses i deres muligheder og dermed diskrimineres i forhold til andre dannende organisationer og initiativer, fordi man ønsker at gribe ind over for en anden religiøs gruppe.

Det er anført, at der med forslaget til en ny bestemmelse i folkeoplysningslovens § 33, stk. 4, lægges op til at lovfæste forbuddet mod at yde støtte til gudsdyrkelse eller kirkelige handlinger, der i dag følger af bekendtgørelse nr. 1251 af 12. december 2011 om støtte til folkeoplysende voksenundervisning og frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde (folkeoplysningsbekendtgørelsen). Det er bemærkelsesværdigt, at et forbud, som er indført ved en administrativ forskrift, nu foreslås ophøjet til lov uden en reel begrundelse.

Uanset om der måtte være politisk flertal for en sådan lovbestemmelse, savnes der en reel begrundelse for forskelsbehandling af kristne i forhold til de mange fritidstilbud, som vil kunne opnå støtte.

Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler

Vi finder det urimeligt, at den/de tilsynsførende ved skolen, der har til opgave at vurdere skolens undervisning, også skal til at vurdere og indberette økonomiske forhold. Det er den/de tilsynsførende ikke uddannede til, og den slags har man revisorer til.

11. august 2016

Høringssvaret er indsendt af:

Luthersk Mission (LM)

Luthersk Missions Børn og Unge (LMBU)

Hillerød Frimenighed

LM-kirken Herning

Nordvestkirken, København

Bornholmerkirken – Evangelisk luthersk frimenighed

Københavnerkirken

Apostolsk Kirke i Danmark

Pinsekirkerne i Danmark

Frikirkenet

Evangelisk Luthersk Mission (ELM)

Evangelisk Luthersk Netværk (ELN)

Dansk Bibel-Institut (DBI)

Kristent Pædagogisk Institut (KPI)

Kristeligt Forbund for Studerende (KFS)

Menighedsfakultetet (MF)

PRÆSTEFØRENINGEN

Til Kirkeministeriet

DERES REF.:

Dokument nr. 82480/16

VOR REF.:

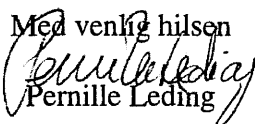
16. august 2016

DATO:

Høringsvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Præsteforeningen takker for modtagelsen af høringsbrev over ovennævnte lovforslag.

Præsteforeningen har ikke bemærkninger til forslaget.

Med venlig hilsen

Pernille Leding

Til Kirkeministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Danske Kirkers Råd

National Council of Churches in Denmark

Peter Bangs Vej 1D

DK-2000 Frederiksberg

Danmark

Tel + 45 3543 2943

Fax + 45 3838 1793

dkr@danskekirkersraad.dk

www.danskekirkersraad.dk

Giro 605 5710

Frederiksberg d. 17. august 2016

Udtalelse vedr. forslag til Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning
(Decorumkrav og obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre)

Danske Kirkers Råd er Danmarks nationale kirkeråd med 15 medlemskirker, heriblandt folkekirken, Den katolske Kirke, Den ortodokse Kirke og en række frikirker. Det er Danske Kirkers Råds formål bl.a. at arbejde for at sikre kristne kirkers og trossamfunds frihed og lige vilkår inden for Grundlovens bestemmelser om folkekirken og andre trossamfund i Danmark.

I forbindelse med offentliggørelsen af enighedspapiret i juni havde vi et møde med Kirkeminister Bertel Haarder, hvor vi gav udtryk for vores overvejelser vedrørende forslag om obligatorisk kursus for præster og forkyndere uden for folkekirken, der ønsker vielsesbemyndigelse.

Vedrørende foreliggende lovforslag har vi følgende kommentarer, der ligger i tråd med vores betænkeligheder tidligere fremsat for kirkeministeren. Kommentarerne følger lovforslagets inddeling (jf. hørings skrivelserne) og har i øvrigt som et principielt udgangspunkt, at der bør være lighed mellem alle vielsesforrettere hos hhv. folkekirken, de civile myndigheder og de øvrige trossamfund.

1. Decorumkrav

Danske Kirkers Råd mener, at et eventuelt lovfæstet decorumkrav bør gælde alle vielsesforrettere, både religiøse og civile.

Hvad angår fratagelse af vielsesbemyndigelse grundet manglende overholdelse af decorumkravet, mener Danske Kirkers Råd, at

- Der bør skelnes klart mellem den enkelte vielsesforretter (forkynder) og dennes religiøse institution (kirke mv.), således, at der ikke er tvivl om, at en vielsesforretter godt kan miste sin vielsesbemyndigelse uden, at det betyder fratagelse af anerkendelse/godkendelse af dennes religiøse institution.

- Der bør være lighed mellem decorumkrav for vielsesforrettere i folkekirken, civile myndigheder og i trossamfund uden for folkekirken. Dog kan staten ikke bestemme over ansættelsesforholdene for præster uden for folkekirken, idet der henvises til Grundlovens § 67 om religionsfrihed. Det er afgørende, at trossamfundenes indre forhold, herunder deres interne regler vedr. ansættelsesforhold, respekteres.
- I bemærkningerne til lovforslaget, anføres det, at der bør trækkes en grænse, når religiøse autoriteter understøtter parallelle retsopfattelser. Her bør man være opmærksom på, at visse kristne kirkesamfund har deres egen religiøse ret, som medlemmerne opfordres til at følge i større eller mindre grad, uden dette dog har været et problem hidtil i forhold til overholdelse af dansk lovgivning i øvrigt.

2. Obligatorisk kursus

Det foreslås desuden, at vielsesforretteren for at kunne få tildelt vielsesbemyndigelse gennemfører et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Danske Kirkers Råd mener, at et sådan kursus er relevant ikke mindst for vielsesforrettere, der som udenlandske forkyndere (præster, imamer mv.) kommer til Danmark og derfor ikke har tilstrækkeligt kendskab til danske forhold. Dog mener Danske Kirkers Råd, at der bør skelnes mellem kursus for udenlandske forkyndere (præster, imamer mv) og danske forkyndere fra f.eks. kirkesamfund uden for folkekirken, der som bekendt har været en del af dansk kirkeliv i århundreder.

Danske Kirkers Råd anbefaler, at danske præster uden for folkekirken med vielsesmyndighed deltager i Pastorseminariets kursus i familieret sammen med de kommende præster i folkekirken for at sikre samme vidensniveau hos alle præster. Herved opbygges tillige et tværreligiøst kendskab mellem danske og udenlandske forkyndere, der kan fremme forståelse og integration.

Kravet om egenfinansiering ved deltagelse i et sådan kursus er rimeligt, idet folkekirken betaler for uddannelse ved Pastorseminariet for kommende præster i folkekirken.

Danske Kirkers Råd mener, at et tilsvarende kursus må gælde for civile myndigheder med vielsesbemyndigelse for at sikre ligeligt kendskab til dansk familieret blandt alle med vielsesbemyndigelse.

Hvad angår indholdet af kurset, nævnes, at det blandt andet skal omfatte "dansk ... frihed". Vendingen forekommer upræcis og er uegnet til anvendelse i en legislativ sammenhæng, hvor personers rettigheder og pligter fastlægges.

Af samme bestemmelse fremgår det, at kirkeministeren fastsætter nærmere regler om kursets indhold. Danske Kirkers Råd forudsætter, at den herved bebudede bekendtgørelse vil blive udstedt efter drøftelse med eller høring af de berørte trossamfund mv. Det bemærkes herved, at disse har et særligt kendskab til kursisternes kulturelle forudsætninger og forudgående uddannelse mv., som er af betydning, hvis kurset skal

virke efter hensigten.

Med hensyn til indholdet af kurset skal Danske Kirkers Råd i øvrigt pege på, at det ud over de emner, som er nævnt i bemærkningerne, kunne være hensigtsmæssigt, at kurset kom til at omfatte de økonomiske konsekvenser af ægteskab, herunder fælleseje, særeje, underholdspligt og arveretlige forhold.

3. Underskrift

Som afslutning på kurset skal præsten jf. stk. 5 afgive en løfteerklæring om, at den pågældende i sit virke som forkynder vil overholde dansk lovgivning. Sammenholdt med § 16, stk. 3 – decorumreglen – forekommer formuleringen overraskende og lovteknisk uhensigtsmæssig, idet decorumkravet omfatter hele forkynderens livsførelse. Virksomheden som forkynder er i øvrigt ikke adskilt fra forkynderens øvrige livsførelse.

Danske Kirkers Råd ønsker mere klarhed i lovteksten, således at der skelnes mellem forkyndelse og livsførelse. Dette skal ses i sammenhæng med Grundlovens § 67, der sikrer præster (og andre forkyndere) frihed i deres forkyndelse. Det kan ske ved at fjerne ordene 'som forkynder'.

Afslutningsvis finder Danske Kirkers Råd det uforståeligt, at man ønsker at vedtage en lov, der vedrører de fra folkekirken afvigende trossamfund, inden Trossamfundsudvalget under Hans Gammeltoft-Hansen har afsluttet sit arbejde og kommet med sine anbefalinger om lovgivning for trossamfundene. Derfor henstiller Danske Kirkers Råd til, at der koordineres med Trossamfundsudvalget, hvad angår dette og andre lovudkast, der ligger i forlængelse af det såkaldte enighedspapir fra juni 2016 for at sikre sig sammenhæng.

På vegne af Danske Kirkers Råd

Biskop Henrik Stubbkjær, formand for Danske Kirkers Råd

Mads Christoffersen, generalsekretær i Danske Kirkers Råd

**Høringsvar vedr. forslag til Lov om
ændring af lov om ægteskabs
indgåelse og opløsning.**

København, den 18. august 2016

Til Kirkeministeriet.
Frederiksholms Kanal
København K
km@km.dk

Grundtvigsk Forum har som høringspart vedr. forslag til Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning følgende bemærkninger:

1: Grundtvigsk Forum er ikke afvisende i forhold til at stilles et lovfæstet krav om decorum til vielsesbemyndigede religiøse forkyndere uden for folkekirken, såfremt dette krav ikke adskiller sig fra det krav om decorum, der stilles andre, der har fået tildelt vielsesmyndighed i det danske samfund, herunder folkekirkens præster.

Som vielsesbemyndiget optræder man på statens vegne, hvorfor staten må kunne stille krav til den vielsesbemyndiget om offentligt at optræde i overensstemmelse med dansk lovgivning.

2: Lovforslaget vil indføre et obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre for religiøse forkyndere. Det er betænkeligt, at dette kursus kun skal gælde for religiøse forkyndere uden for folkekirken. Kurset bør gælde alle i det danske samfund, der får tildelt vielsesmyndighed.

3: Endelig vil lovforslaget indføre, at der ved kursets afslutning skal underskrives en løfteerklæring om at ville overholde dansk lovgivning. Det er svært at se, at kravet om løfteerklæringer ikke er andet end symbolsk, eftersom erklæringen ikke er juridisk bindende. Endelig er det betænkeligt, at løfteerklæringen alene skal gælde de religiøse forkyndere uden for folkekirken, der får tildelt vielsesmyndighed. Vi foreslår derfor, at kravet om løfteerklæring tages ud af lovforslaget.

Grundtvigsk Forum kan således tilslutte sig, at der stilles et lovfæstet krav om decorum overfor vielsesbemyndigede religiøse forkyndere. Det er samtidig vigtigt, at dette krav sammen med krav om obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre, samt krav om løfteerklæring om at ville overholde dansk lovgivning, ikke adskiller sig fra krav, der stilles andre i det danske samfund med samme myndighed.

På Grundtvigsk Forums vegne

Kirsten M Andersen
Formand

Morten Thaysen
Formand for kirkepolitisk udvalg

Indre Mission

Korskærvej 25

Tlf. 75 92 61 00

7000 Fredericia

indremission.dk

Sekretariat

sek@imh.dk

Fax 75 92 61 46

Fredericia, den 18. august 2016

Att.

Kirkeministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Hørings svar fra Indre Mission vedr. forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (*Decorumkrav og obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre*)

Indre Missions Hovedbestyrelse takker for muligheden for at fremsende bemærkninger til lovforslag, der blev sendt til høring den 1. juli 2016 (i det tilsendte høringsbrev er anført 1. juni, som vi betragter som en tastefejl).

Overordnede bemærkninger

I Enighedspapiret, der blev fremlagt sidst i maj, hilser vi flere dele velkommen. Vi har forståelse for, at politikere har set sig nødsaget til at forholde sig til en konkret problemstilling i det danske samfund, og vi finder det positivt jf. lovforslaget, at embedsindehavere af vielsebemyndigelse bliver underlagt samme lovgrundlag, uanset om embedsindehaveren er præst i folkekirken eller i et trossamfund uden for folkekirken. Hermed ønskes at sikre en parallelitet til de krav, der i dag gælder for folkekirkens præster. Vi bemærker i øvrigt positivt, at "aftaleparterne er enige om, at der fortsat skal være stor rummelighed til at mene, hvad man vil, og at der skal være plads til forskellige trossamfund i Danmark", som det er anført i høringsbrevet.

Samtidig ønsker vi at gøre opmærksom på, at visse og væsentlige dele i Enighedspapiret efter vores opfattelse er katastrofal symbolpolitik. Den kan nok anvendes mod en tiltænkt gruppe (radikale imamer m.fl.), men aftalen risikerer samtidig at kaste mistænkelighedens skær og stigmatisering over al religion og religiøs aktivitet. I det lys kan den understøtte en beskæmmende glidebane præget af en herskende samfundstendens, hvor man begrænser religionsfriheden og marginaliserer visse grupper og mindretal.

Når det gælder lovforslaget, har virkningen af at fratage en person vielsemyndighed kun begrænset effekt på den pågældendes forkyndelse. At en person fratages vielsemyndighed, har ingen betydning for den pågældendes mulighed for fortsat at virke som forkynder, og der er sjældent sammenhæng mellem vielse og den forkyndelse, som det er hensigten at ramme. Det er således et inadækvat middel, som får større skadevirkning for kristne forkyndere, som der *ikke* er noget påviseligt behov for at ramme, end for de imamer, man åbenbart ønsker at gribe ind over for. Ved at bruge ordet "had" uden nærmere definition kan lovforslaget få den konsekvens, at det rammer kirkelige bevægelser og kristne trossamfund, der i mere end hundrede år har bidraget positivt til det danske samfund.

Vi tilslutter os i øvrigt den *overordnede vurdering*, som Luthersk Mission m.fl. har afgivet i deres hørings svar.

Indre Mission

Korskærvej 25

Tlf. 75 92 61 00

7000 Fredericia

indremission.dk

Sekretariat

sek@imh.dk

Fax 75 92 61 46

Bemærkninger og anbefalinger til lovforslaget

Vi finder det legitimt at skabe ligestilling mellem folkekirkens præster og andre personer med vielsemyndighed angående et decorumkrav og kendskab til dansk lovgivning. Såfremt det indføres ved lov, bør det derfor være en reel ligestilling. I det lys skal vores anbefalinger forstås.

Angående lovforslaget § 16 stk. 3-4 (se bem. 2.1, s. 3-6) vedr. *decorumkrav for præster, imamer, forkyndere eller tilsvarende embedsindehaver i trossamfund uden for folkekirken*

- Lovforslaget om at lovfæste decorumkravet (værdighedskravet) kan anses rimeligt i forhold til udøvelse af civil myndighed. Dermed indføres et retsgrundlag for ved et eventuelt brud på decorum at kunne fratage vielsesbemyndigelse. Det er dog i bemærkningerne ikke helt tydeligt, *om et anerkendt trossamfund kan miste denne myndighed*, hvis vielsesbemyndigelsen fratages en person i det pågældende trossamfund (jf. s. 3: "Et af initiativerne i aftalen angår fratagelse af offentlig anerkendelse). **Vi anbefaler en klargøring herom i bemærkningerne.**
- Vi foreslår en tydeliggørelse af, at en eventuel fratagelse af vielsesbemyndigelsen på grundlag af overtrædelse af decorum kun vil høre til undtagelserne. I bem. Afsnit 2.1.3 (s. 6) er det anført, at en overtrædelse må bero på en konkret vurdering, og der lægges en "afgørende vægt på den praksis, der gennem tiden er udviklet vedrørende decorumkrav i forhold til folkekirkens præster". **Derfor anbefaler vi en nærmere præcisering af, hvilke decorum-forhold, som kan føre til en sådan fritagelse.**
- På s. 3 er nævnt: "... at der skal kunne trækkes en grænse, når der er tale om autoriteter i et religiøst læresamfund, som udviser en adfærd, der *undergraver danske love* og *understøtter parallelle retsopfattelser*" (vores fremhævelse). **Vi foreslår en nærmere præcisering af de to kursiverede begreber "undergraver danske love" og "understøtter parallelle retsopfattelser", da det ikke tydeligt fremgår ellers i bemærkningerne, og en klargøring af dette forhold i bemærkningerne, hvordan dette kan blive et decorum-spørgsmål. Bedst vil dog være, at sætningen helt udgår af bemærkningerne.**

Angående lovforslaget § 16 stk. 5 (se bem. 2.2, s. 6-8) vedr. *obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre*

- For så vidt ser vi ikke problemer i at indføre et sådant kursus for den, der skal udføre offentlig myndighed, men så må det understøttes *med en endnu tydeliggøre ligestilling i forhold til folkekirkens præster.*
- **Vi anbefaler, at kurset gennemføres på Pastorseminaret sammen med dets kursister.** Det vil skabe en lighed ift. krav og indhold, hvad enten det gælder præster i folkekirken eller i trossamfund uden for folkekirken. Endvidere bør andre offentlige personer med vielsesbemyndigelse (fx kommunale giftefogeder) også være underlagt krav om et sådant kursus, ellers er der reelt tale om større krav til religiøse sammenhænge og personer med vielsesbemyndigelse – og dermed egentlig diskrimination. Kursus må kunne tilrettelægges sådan, at eksterne kursister kan deltage.
- **Vi anbefaler, at kurset er gratis** (jf. forrige punkt). Hvis folkekirkens præster får kurset betalt af offentlige midler jf. tildeling af SU til Pastorseminariets kursister, så bør det også gælde for alle andre, hvis der skal være en reel ligestilling mellem personer (og anerkendte trossamfund) inden for og uden for folkekirken; en brugerbetaling vil være forskelsbehandling. Det vil være forbundet med få ekstraomkostninger at have nogle andre deltagere end Pastorseminarets kursister.

Indre Mission

Korskærvej 25
Tlf. 75 92 61 00
7000 Fredericia
indremission.dk

Sekretariat

sek@imh.dk

Fax 75 92 61 46

- **Vi anbefaler, at fritagelse for deltagelse i kurset sker ved dokumenteret kendskab til lovgivningen m.v.** og ikke blot sker undtagelsesvist ud fra en dokumenteret eksamen (jf. s. 8 afsnit 5-6). Ansøgere til vielsebemyndigelse kan have en lang erhvervs erfaring, hvor der er arbejdet med den opgældende lovgivning. Disse ansøgere bør ligestilles – og derfor foreslår vi denne anbefaling i bemærkningerne.

Angående lovforslaget § 16 stk. 6 (se bem. 2.1, s. 8-9) vedr. *løfteerklæring*

- Med et lovfæstet decorumkrav mener vi, at det overflødig gør lovforslagets krav om at underskrive en løfteerklæring med det indhold, som fremgår af bem. 2.3.2 (s. 9).
- **Vi anbefaler derfor en løfteerklæring med samme ordlyd, som folkekirkens præster:** *"Jeg lover på ære og samvittighed, at jeg vil overholde den danske lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger"* – som ligger i forlængelse af præsteløftet om "... samvittighedsfuldt overholde de regler, der gælder for hans stilling, og såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver" (jf. decorumkravet). Hermed fastholdes en reel ligestilling med folkekirkens præster, og dermed vil en vurdering og eventuel konsekvens af brud på decorumkravet blive behandlet på samme vilkår, uanset om bruddet på decorumkravet er udøvet af en embedsindehaver/præst i folkekirken eller i et trossamfund uden for folkekirken.
- **Vi anbefaler, at man sletter "i sit virke som forkynder" i forslagens lovtekst (§ 16 stk. 6).** Hermed tydeliggøres, at man ikke har til hensigt at regulere den pågældende vielsebemyndiges forkyndelse, og at man med lovforslaget stiller såvel religiøse ledere/forkyndere i og uden for folkekirken på lige fod med civile, der er godkendt til at varetage vielsebemyndigelsen. Ved udeladelse af denne bestemmelse i lovteksten tilkendes mere klart forkyndelsesfriheden, og man kommer heller ikke på kant med grundlovens § 67 og den materielle beskyttelse af religionsfriheden. Endvidere vil det også imødekomme de bekymringer og overvejelser, som vi har påpeget på i andet afsnit under "overordnede bemærkninger" i begyndelsen af dette hørings svar.

Med venlig hilsen og
på vegne af Indre Mission i Danmark

Hans-Ole Bækgaard
formand

Jens Medom Madsen
generalsekretær

Til Kirkeministeriet.
Frederiksholms Kanal
København K
km@km.dk

Udtalelse fra foreningen for grundtvigske valg- og frimenigheder til lovforslag om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning

Da lovforslaget kommer til at gælde for de grundtvigske frimenigheder i foreningen indsendes hermed vores bemærkninger i forhold til det pågældende lovforslag.

Som udgangspunkt noterer vi os, at der i lovforslaget understreges, at man med lovforslaget ikke ønsker at indskrænke ytringsfriheden og "at der skal være plads til forskellige trossamfund i Danmark". Det tolker vi som en fastholdelse af religionsfriheden, men vi ser med bekymring på, hvordan lovforslaget systematisk forsøger at kontrollere og regulere forhold, der tidligere har bygget på frihed og tillid internt i de enkelte trossamfund.

Vi har følgende kommentarer til § 16. stk 3-4, 5 og 6

1. Angående decorum

Decorum er i sin grundforståelse udtryk for den almene tillid samfundet må kunne have til en given embedsindehaver for at vedkommende kan bestride sit embede. Det er et begreb bygget på tillid. Er man ikke den tillid værdig må man frasige sig embedet. Hvis decorum som i lovforslaget bliver en mulighed for at en overordnet myndighed kan gribe ind uden at have fast lovhjemmel at holde sig til, er decorum begrebet skredet. Det ser vi som yderst bekymringsværdigt, da decorum begrebet forandres fra at være et tillidsbegreb mellem menigheden og embedsindehavere til at blive et kontrolbegreb for myndighederne, hvilket anfægter frihedsbegrebet.

2. ang obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre

Umiddelbart ser vi et sådan kursus ikke bør være obligatorisk, men et tilbud, der kan tilbydes alle, der skal udføre offentlig myndighed både indenfor og udenfor folkekirken. Vi finder det som bekymrende, at kurset i lovforslaget kun er rettet mod religiøse embedsindehavere og ikke mod alle med vielse myndighed. Det understreger en tendens, der i dag synes at være en generel samfundstendens, til at religiøse embedsindehavere udsondres som særligt uvidende/ farlige.

Vi ser det især som bekymringsværdigt, at det er op til ministeriets skøn at afgøre, hvorvidt man skal gennemgå kurset eller kan blive fritaget.

3. vedr. løfteerklæring

Forslaget om, at embedsindehavere med vielse myndighed der har gennemgået det foreslåede kursus skal *underskrive* en løfteerklæring om at ville overholde dansk lovgivning anser vi for en direkte mistænkeliggørelse at religiøse sammenslutninger. Alle med eller uden myndighed skal overholde dansk lovgivning, det gælder specielt ikke religiøse udøvere.

Vi anbefaler således at lovforslaget omarbejdes eller trækkes tilbage

På vegne af de grundtvigske valg- og frimenigheder.

Laura Lundager Jensen. Formand

Langetofte 1

4320 Lejre

Kirkeministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Danmark

km@km.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE +45 32698860

LOHO@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 16/02082-4

HØRINGSSVAR TIL UDKAST TIL FORSLAG TIL LOV OM ÆNDRING AF LOV OM ÆGTESKABS INDGÅELSE OG OPLØSNING

19. AUGUST 2016

Institut for Menneskerettigheder er blevet opmærksom på en høring på høringsportalen fra Kirkeministeriet om udkast til forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Udkastet er en udmøntning af den politiske aftale indgået mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti den 31. maj 2016 om initiativer rettet mod religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtter parallelle retsopfattelser.

Instituttet har en række bemærkninger og anbefalinger til udkastet.

RESUMÉ

Med udkastet foreslås det, 1) at det ulovbestemte værdighedskrav (decorumkrav) for embedsindehavere med vielsesbemyndigelse lovfæstes, 2) at tildeling af vielsesbemyndigelse betinges af, at der gennemføres et obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre samt 3) at der ved afslutningen af kurset afgives en løfteerklæring om, at den pågældende i sit virke som forkynder vil overholde dansk lovgivning, herunder ytrings- og religionsfrihed, ligestilling mellem kønnene og frihed til seksuel orientering, ikke-diskrimination og kvinderettigheder.

- Instituttet anbefaler, at ministeriet afventer afslutningen af Trossamfundsudvalgets arbejde før der foreslås en lovændring.

Såfremt ministeriet ønsker at gå videre med den foreslåede lovændring, har instituttet følgende bemærkninger:

For det *første* finder instituttet det beklageligt, at Kirkeministeriet ikke har foretaget en vurdering af udkastet et i lyset af grundloven og

Danmarks menneskeretlige forpligtelser.

- Institutet anbefaler, at Kirkeministeriet foretager en vurdering af udkastet i lyset af grundloven og Danmarks menneskeretlige forpligtelser.

For det *andet* anfører Kirkeministeriet i bemærkningerne, at der med udkastet skabes en parallelitet til de krav, der i dag gælder for folkekirkens præster.

- Institutet anbefaler, at ministeriet redegør for, hvorledes der skabes parallelitet med folkekirkens præster ved det påtænkte kursus og løfteerklæringen.

For det *tredje* finder instituttet, at den påtænkte løfteerklæring er uklar i såvel rækkevidde som retsvirkning. Institutet finder en vis risiko for, at en løfteerklæring, som tiltænkt i bemærkningerne, der regulerer forkyndelsens indhold, udgør en begrænsning i religionsfriheden, der ikke kan anses for saglig eller proportional.

- Institutet anbefaler, såfremt ministeriet ønsker at udforme en løfteerklæring, der forpligter præster mv. i deres forkyndelse, at ministeriet tager udtrykkelig stilling til den menneskeretlige vurdering heraf, herunder navnlig i lyset af retten til religionsfrihed og diskriminationsforbuddet.
- Institutet anbefaler, at ministeriet præciserer i den påtænkte løfteerklæring, at den vedrører den borgerlige side af de religiøse handlinger. Institutet anbefaler således, at man benytter den ordlyd, som allerede benyttes i forhold til de anerkendte trossamfund.

MENNESKERETTEN

Religionsfriheden

Grundlovens § 67 beskytter religionsfriheden. Det centrale i bestemmelsen er beskyttelsen af "gudsdyrkelsen", herunder gudstjenester, religiøs forkyndelse, undervisning, bøn, dåb m.v. Religionsfriheden efter grundlovens § 67 er imidlertid ikke absolut, idet lovgivningsmagten kan begrænse friheden, hvis gudsdyrkelsen strider mod sædeligheden eller den offentlige orden. Denne begrænsning skal være proportional.

Af grundlovens § 69 følger det, at trossamfund uden for folkekirken skal etableres ved lov. Bestemmelsen skal læses i lyset af religionsfriheden

og giver trossamfundene adgang til rettigheder og pligter i forhold til staten.¹

Det følger af den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) artikel 9, at enhver har ret til at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke. Beskyttelsen omfatter, at man som udgangspunkt har ret til at forkynde og følge normer, der afviger fra gældende ret eller samfundsnormer.

Der kan gøres indgreb i rettigheden til religionsfrihed men det forudsætter, at indgrebet er foreskrevet ved lov og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til blandt andet at beskytte den offentlige orden og andres rettigheder og friheder. Dette indebærer blandt andet, at indgreb skal være proportionale. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har afsagt en række domme, der afgrænser artikel 9's anvendelsesområde.

Religionsfriheden er ligeledes beskyttet i Den Europæiske Unions Charter om grundlæggende rettigheder (Chartret) artikel 10 og FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder (ICCPR) artikel 18.

Forbud mod diskrimination på grund af religion

Af grundlovens § 70 fremgår, at ingen på grund af sin trosbekendelse eller afstamning kan berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder eller unddrage sig opfyldelsen af nogen almindelig borgerpligt. Forbuddet mod forskelsbehandling er ikke absolut, og det antages, at lovgivningsmagten har adgang til at gennemføre sagligt begrundet forskelsbehandling.²

Af grundlovens § 4 fremgår, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten. Heraf følger en grundlovsmæssig særstilling for folkekirken i Danmark. Der er med andre ord religionsfrihed, men ikke religionslighed.

Af EMRK artikel 14 om diskriminationsforbuddet sammenholdt med artikel 9 om religionsfriheden følger, at staten som udgangspunkt ikke må favorisere én religion frem for en anden, heller ikke når der er tale om flertalsreligionen. Forskelsbehandlingen er imidlertid ikke diskriminerende, hvis den har et sagligt formål, og samtidig står i et rimeligt forhold til dette formål. Det påhviler staten at påvise, at forskelsbehandlingen er velbegrundet, og det følger af praksis fra EMD, at staterne er overladt en vis skønsmargin med hensyn til begrundelse for forskelsbehandlingen. Det følger endvidere af praksis fra EMD, at

---

¹ Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer, 2015, side 413.

² Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer, 2015, side 415 ff.

det forhold, at der i en stat er en statsreligion ikke i sig selv er i strid med artikel 9 (eller 14) men, at der i disse tilfælde skal være sikkerhedsforanstaltninger, der sikrer individets religionsfrihed i tilstrækkelig grad.³

Diskriminationsforbuddet følger ligeledes af Chartrets artikel 21 og ICCPR artikel 26.

FN's Særlige Rapportør for Religionsfrihed aflagde officielt besøg i Danmark i perioden 14. – 22. marts 2016 med henblik på at undersøge religionsfriheden i Danmark. Den 22. marts fremlagde han sine foreløbige undersøgelser baseret på besøget.⁴ Han understregede behovet for, at regeringen spiller en førende rolle i at udvikle et inkluderende samfund, hvor både medlemmer af forskellige trossamfund og ateister på lige fod kan føle sig som en del af samfundet. Han pegede desuden på behovet for, at Danmark overvejer folkekirkens særstilling i det danske samfund, der kan skabe en fornemmelse af ulighed blandt ikke-troede og religiøse minoriteter. Endelig understregede han vigtigheden af at fortolke religionsfriheden, ikke kun i forhold til den danske grundlov men også i forhold til europæiske og internationale menneskerettighedsstandarder.⁵

GENERELLE BEMÆRKNINGER

Afvent Trossamfundsudvalgets arbejde

Udkastet til lovforslaget kommer på et tidspunkt, hvor det lovforberedende udvalg, Trossamfundsudvalget, nedsat af regeringen med virkning fra januar 2015, endnu ikke har afsluttet sit arbejde. Udvalget er blevet nedsat ud fra en erkendelse af, at der er behov for en lovgivning til udmøntning af grundlovens § 69 om trossamfundene uden for folkekirken.⁶ Der er således fra politisk side et ønske om at tilvejebringe en klar og sammenhængende regulering af trossamfund, der står uden for folkekirken.

---

³ Se således afgørelsen *Ásatrúarfélagid mod Island* (2012 pr. 27) med henvisning til kommissionsbeslutningen i *Darby mod Sverige* (1990 pr. 45).

⁴ Preliminary findings of Country Visit to Denmark by Heiner Bielefeldt Special Rapporteur on freedom of religion or belief. Tilgængeligt på <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=18500&LangID=E>

⁵ Se nærmere Institut for Menneskerettigheders Statusrapport, delrapport om religion 2015-16 tilgængelig på http://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/status/2015-16/religion_delrapport_2016.pdf

⁶ Se således kommissoriet for Trossamfundsudvalget af 21. januar 2015.

Trossamfundsudvalget har i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende udkast afgivet en indstilling om vielsesbemyndigelse og tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelse for embedsindehavere i trossamfund uden for folkekirken, hvori udvalget tilslutter sig, at det ulovbestemte værdighedskrav lovfæstes. Trossamfundsudvalget er så vidt ses ikke blevet hørt om øvrige dele af udkastet.

Instituttet finder, at den enkeltstående ændring af ægteskabsloven, som er tiltænkt med udkastet, risikerer at modvirke udvalgets arbejde med en sammenhængende og klar lovgivning.

Samtidig finder instituttet, at udkastet, der skal regulere det snævre formål at imødegå religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtter parallelle retsopfattelser, i den brede ægteskabslov, der omfatter alle trossamfund, kan sende et uheldigt, mistænkeliggørende signal til trossamfund uden for folkekirken.

- Instituttet anbefaler, at ministeriet afventer afslutningen af Trossamfundsudvalgets arbejde før der foreslås en lovændring.

Såfremt ministeriet ønsker at gå videre med lovændringen har instituttet en række øvrige bemærkninger:

Behov for redegørelse for menneskeretlige forpligtelser

Det fremgår af Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet fra 2005, at regeringen i lovforslag bør redegøre for overvejelser i forhold til grundloven og Danmarks menneskeretlige forpligtelser.

Dette er så meget desto vigtigere, når udkastet er udformet således, at ministeriet træffer skønsprægede afgørelser, der rejser spørgsmål i forhold til grundloven og konventionerne. Dette er tiltænkt nærværende udkast, hvor Kirkeministeriet skal træffe skønsprægede afgørelser om værdighedskravet (krav om, at der udvises en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed). I disse tilfælde følger det af vejledningens afsnit 4.2.4, at der i udkastets bemærkninger skal indgå rimelig vejledning om indholdet af de menneskeretlige forpligtelser, herunder om de kriterier og forhold, der har betydning for skønnet.

- Instituttet anbefaler, at Kirkeministeriet foretager en vurdering af udkastet i lyset af grundloven og Danmarks menneskeretlige forpligtelser.

Behov for redegørelse for parallelitet med krav til folkekirken

Kirkeministeriet anfører i bemærkningerne, at der med udkastet skabes en parallelitet til de krav, der i dag gælder for folkekirkens præster.

Det fremgår blandt andet i bemærkningerne, at der med det påtænkte kursus skabes parallelitet med undervisning på folkekirkens pastoralseminarier. Dette bliver imidlertid ikke nærmere beskrevet, og instituttet savner en beskrivelse af curriculum på pastoralseminarierne og en oplysning om, hvorvidt ministeriet har påbudt undervisning i de borgerlige konsekvenser af ægteskabet m.v. samt frihed og folkestyre på pastoralseminarierne.

Bemærkningerne kan desuden skabe tvivl om, i hvor høj grad der skabes parallelitet med præsterne i folkekirken ved den påtænkte løfteerklæring. Præster i folkekirken afgiver et præsteløfte fra 1870 uden selvstændigt retligt indhold. I den forbindelse bemærkes det, at det følger af § 5 i lov om ansættelse i stillinger i folkekirken, at præsteløftet skal afgives men ikke, at dets indhold har nogen juridisk betydning.

- Instituttet anbefaler, at ministeriet redegør for, hvorledes der skabes parallelitet med folkekirkens præster ved det påtænkte kursus og løfteerklæringen.

LØFTEERKLÆRINGEN

Af udkastets forslag til § 16, stk. 6 følger, at den pågældende skal skrive under på en løfterklæring efter afslutningen af det obligatoriske kursus om i sit virke som forkynder at overholde dansk lovgivning. Manglende overholdelse af erklæringen kan efter omstændighederne føre til, at man mister sin vielsesbemyndigelse.

Den præcise ordlyd af løfterklæringen fremgår ikke af udkastets lovtekst. Det fremgår imidlertid at løfteerklæringen vedrører den pågældendes virke som "forkynder". Det fremgår desuden af bemærkningerne, at den pågældende i sin forkyndelse skal "overholde ytrings- og religionsfrihed, ligestilling mellem kønnene og frihed til seksuel orientering, ikke-diskrimination og kvinderettigheder i sin forkyndelse".

Denne formulering kan skabe uklarhed omkring, hvad der reelt søges reguleret: adgangen til at vie i overensstemmelse med gældende dansk ret eller adgangen til at forkynde religiøse normer.

Som nævnt udmunder religionsfriheden sig i, at man som udgangspunkt har ret til at forkynde og følge normer, der afviger fra gældende ret eller samfundsnormer. For eksempel kan visse religiøse normer stride mod friheden til seksuel orientering eller kønnenes ligestilling. En begrænsning af denne frihed vil udgøre en krænkelse med mindre begrænsningen er foreskrevet ved lov og er nødvendig i et demokratisk samfund og varetager hensyn opregnet i de relevante bestemmelser.

Til illustration kan instituttet fremhæve, at erkendelsen af religionsfriheden blandt andet har ført til, at man har undtaget

præstestillinger i folkekirken og dertil svarende stillinger inden for trossamfund fra ligestillingslovens område.⁷

Instituttet har noteret, at ministeriet ikke har overvejet i bemærkningerne, om udformningen af løfteerklæringen rækker så vidt, at den reelt fører til en begrænsning af retten til at udøve sin religion, herunder retten til at forkynde religiøse normer og opfattelser, der afviger fra dansk lovgivning.

Såfremt det med forslaget påtænkes, at den pågældendes ret til forkyndelse af religiøse normer mv. skal begrænses, er det nødvendigt, at Kirkeministeriet foretager en udtrykkelig menneskeretlig vurdering af forholdet.

Instituttet vurderer, at der med en vidtrækkende løfteerklæring som tiltænkt i bemærkningerne kan være en vis risiko for, at udkastet vil udgøre en begrænsning i religionsfriheden, der ikke kan anses for saglig eller proportional jf. blandt andet grundlovens § 67, EMRK artikel 9, Chartrets artikel 10 og ICCPR artikel 18.

- Instituttet anbefaler, såfremt ministeriet ønsker at udforme en løfteerklæring, der forpligter præster mv. i deres forkyndelse, at ministeriet tager udtrykkelig stilling til den menneskeretlige vurdering heraf, herunder navnlig i lyset af retten til religionsfrihed og diskriminationsforbuddet.

Det er uklart, hvad formuleringen af løfterklæringen (der skal gælde for såvel *anerkendte* og *godkendte* trossamfund) skal være ved siden af den erklæring, der allerede i dag afgives af de *anerkendte* trossamfunds præster i forbindelse med vielsesbemyndigelse og som er citeret i bemærkningerne. Ifølge denne erklæring skal den pågældende overholde dansk lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger.

- Instituttet anbefaler, at ministeriet præciserer i den påtænkte løfteerklæring, at den vedrører den borgerlige side af de religiøse handlinger. Instituttet anbefaler således, at man benytter den ordlyd, som allerede benyttes i forhold til de anerkendte trossamfund.

Instituttet anmoder om i fremtiden at blive hørt om lovforslag mv. fra Kirkeministeriet, der berører Danmarks menneskeretlige forpligtelser.

Der henvises til ministeriets dokument nr. 82381/16.

---

⁷ Bekendtgørelse nr. 350 af 10. juli 1978 om fravigelse af lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m.v. for så vidt angår præstestillinger.

Med venlig hilsen

Louise Holck

VICEDIREKTØR